

**PROGRAMMA VOOR DE INGEBRUIKNAME VAN
HET NIEUWE STEENDAM ORGEL OP 26 OKTOBER 1990**

**GEREFORMEERDE KERK
HOOGEVEEN**

*Het òrgel is een beelt van 't leven hier beneden,
Veel pijpen staender in verdeelt in haar geleden,
Een ieder heeft syn plaats, een ieder syn geschrei....*

(Jacob Revius)

PROGRAMMA

voor de ingebruikname van het
Steendam orgel in de Gereformeerde Kerk
aan de Bentinckslaan 78 te Hoogeveen
d.d. 26 oktober 1990.

Organist: P. Deddens.

1. Opening door de voorzitter van de orgelcommissie.
2. Zingen psalm 33:8
 8. *Laat ons des Heeren lof ontvouwen.*
In Hem verblijdt zich ons gemoed,
omdat wij op zijn naam vertrouwen,
die naam, zo heilig, groot en goed.
Zend, o grote Koning,
uit uw hemelwoning
uw genade neer.
Wij die U belijden,
ons in U verblijden,
Hopen op U, Heer.
3. Overdracht van het orgel door de orgelmaker en aanvaarding door de hele raad
4. Zingen psalm 33:1 en 2
 1. *Zingt vrolijk, looft de naam des HEREN,*
rechtvaardigen, brengt God uw dank.
Het past oprechten Hem te eren
met een nieuw lied bij citerklank.
Laten stem en snaren
tot die lof zich paren.
Looft Hem, prijst de HEER.
Psalmzingt, jubelt allen,
laat bazuinen schallen,
juichend tot Gods eer.
 2. *Het woord des HEREN is waarachtig.*
God is getrouw in wat hij doet.
Zijn recht is rein, zijn oordeel krachtig.
Hij eist oprechtheid van gemoed.
ieder moet hem eren,
want de gunst des HEREN
is alom verspreid.
Overal aanschouwen
zij die op hem bouwen,
zijn goedgunstigheid.
5. Dia's over de bouw van het orgel met toelichting van de orgelmaker

6. Zingen psalm 84: 1, 2 en 6

canonisch voorspel — Jan Zwart (1877 - 1937)

1. Hoe *lieflijk is uw huis*, o HEER!
O *God, U weet hoe ik bekeer*
bij *U te wonen in Uw hoven*.
U *weet hoe heimwee mij bevangt*,
omdat *geheel mijn hart verlangt*
U *in uw heiligdom te loven*.
'k Ga jubelend God tegemoet,
die *leeft en mij ook leven doet*.

2. Zelfs vindt *de mus een huis*, o HEER,
de *zwaluw legt haar jongen neer*
bij *Uw altaren in Uw woning*.
Laat *mij bij U zo thuis zijn*, HEER.
Want *daar is vrede; ik bekeer*
bij *U te zijn, mijn God en Koning!*
Welzalig wie daar *wonen mag*,
hij *zingt Uw lof van dag tot dag*.

6. Want God, *de HEER, is goed en mild*
en *voor Zijn volk een zoon en schild*.
Eer en *genade zal Hij geven*.
U *zult het goede niet, o HEER,*
onthouden hun die tot U weer
steeds in oprechtheid voor U leven.
Welzalig, HEER, wie *op U bouwt*,
en *zich geheel U toevertrouwt*.

7. Demonstratie klankkleuren door adviseur en orgelmaker

8. Marche triomphale

—

Jaak Nikolaas Lemmens (1823 - 1881)

9. improvisatie over psalm 49

Samenzang psalm 49:1

1. Gij volken, *overal ter wereld, hoort!*
Komt, *stervelingen, luistert naar mijn woord*,
of *u nu rijk bent en in weelde baadt*,
dan *wel gering en niet in aanzien staat*.
't Is enkel wijsheid wat mijn mond onthult,
van *louter inzicht is mijn hart vervuld*.
Ik *zal mijn oor naar wijze spreuken keren*,
u *mijn geheim met zang en citer leren*.

10. Koraal 'Bist du bei mir' — Johann Sebastiaan Bach (1685 - 1750)

11. Toccata — A. Claussmann (1850 - 1926)

12. Psalm 75

a Orgel: c.f. in tenor — Claude Goudimel (1514 - 1572)

b. Samenzang: psalm 75: 1

1. U *alleen* U loven wij,
ja wij loven U, o Heer.
Wij verkondigen uw eer,
want uw naam is ons nabij.
Daarom roemt het hele land.
al de *wondren* van uw hand.

c. Orgel: Voorzang — "Eene zeer kundige hand" (1778)

Trio psalm 75 — Klaas Bolt (*naar voorzang*)(1927 - 1990)

d. Samenzang: psalm 75:3

3. Tot de *trotsen* klinkt mijn woord:
weest in *hoogmoed* niet verblind.
En tot hem die 't kwaad bemint:
ga niet in uw *dwaasheid* voort.
Heft uw *hoorn* niet trots omhoog,
spreekt niet *met geheven* hoofd.

- e. Orgel: Trio — "Eene zeer kundige hand" (1778)
- f Samenzang: psalm 75:6
(registratie: volle werk)
6. Dit *vermeld ik* in mijn *lied*,
ik zing Jakobs *God ter eer*.
Trotse *hoornen sla ik* neer
en ik doe hun macht teniet.
Wie zijn *heil van God verwacht*,
ziet zijn *hoorn verhoogd* in kracht.
13. Marche — Louis James Alfred Lefébure Wély (1817 - 1870)
14. Hollandse Rapsodie — Feike Asma (1912 - 1984)
- a. O schitt'rende kleuren
b. Piet Hein
c. Merck toch hoe sterck.
15. Sluiting met dankgebed.
16. Slotzang psalm 150
1. Looft de *HEER uw God alom*,
looft Hem *in Zijn heiligdom*.
Looft Hem, *maakt Zijn naam bekend*,
looft Hem *in Zijn firmament*.
Looft de *HEER om al Zijn deugden*.
Looft Hem *om Zijn sterke macht*.
Looft Hem *die Zijn werk volbracht*.
Looft de *HEER met grote vreugde*.
2. Looft de *HEER, brengt Hem uw dank*,
looft Hem met *bazuïngeklank*.
Looft Hem *met de harp en luit*,
looft Hem *met de trom en fluit*.
Looft de *HEER, elk moet Hem eren*.
Looft Hem, *laat de cimbels slaan*.
Looft Hem, *vangt de reidans aan*.
Al wat *ademt, looft de HERE!*

HET OORSPRONKELIJKE ORGEL

In 1936 werd dit orgel door J. H. van der Brink te Renkum volgens het pneumatische systeem gebouwd. In de zestiger jaren is de speeltafel naar beneden gehaald en op de plaats van de diakenbanken geïnstalleerd. De bediening moest toen veranderd worden in electro-pneumatisch. De zwelkast werd toen ook verwijderd. Het orgel had 13 sprekende stemmen en 2 transmissies als volgt verdeeld:

Hoofdwerk C t/m g3

Prestant	8'	bas zink, het front en discant orgelmetaal.
Roerfluit	8'	C - B hout, de rest orgelmetaal.
Octaaf	4'	orgelmetaal.
Woudfluit	2'	orgelmetaal.
Mixtuur 4 sterk		orgelmetaal.
Trompet	8'	orgelmetaal.

Zwelwerk C t/m g3

Holfluit	8'	C - B hout, (gedekt) rest open orgelmetaal.
Gamba	8'	C - B Zink, de rest orgemetaal
Fugara	4'	orgelmetaal.
Gedektfluit	2'	orgelmetaal.
Quint	3'	orgelmetaal.
Terts	1 3/5'	orgelmetaal vanaf c1 Tremulant op het zwelwerk.

Pedaal C t/m d1

Subbas	16'	hout (grenen) gedeeltelijk in het front
Octaaf	8'	transmissie prestant 8' van H.W.
Bourdon	8'	transmissie Subbas 16'

het oude orgel

NAAR EEN NIEUW ORGEL

Elke zondag komt de gemeente samen om God te ontmoeten. In de eerste plaats om te luisteren naar wat God ons zeggen wil door de lezing en verkondiging van zijn Woord. Daarop mag en moet de gemeente antwoorden: het is een ontmoeting van God met Zijn volk. Het gelovige antwoord van de gemeente is o.a. de gemeentezang. Uit de in de bijbel vermelde schat aan psalmen, liederen en uitgebreide aanwijzingen voor zang en instrument bij de tempeldienst, kunnen we opmaken dat God de lofzangen van zijn volk belangrijk vindt. Als gemeente moeten we streven naar een zo goed mogelijke gemeentezang, binnen de mogelijkheden die wij van God ontvangen hebben. In de gereformeerde eredienst is het orgel eeuwenlang gebruikt als het instrument bij uitstek voor het begeleiden van de gemeentezang. Het orgel ondersteunt en begeleidt de gemeente in haar zingen tot Gods lof.

Bij de aankoop van de Bentinckslaankerk kreeg de gemeente een orgel waarvan al vaststond dat de waarde ervan gering was. Uit onderzoek bleek dat de kosten ter verbetering van dit orgel in geen verhouding zouden komen te staan tot het te verwachten resultaat. De orgelcommissie heeft de kerkeraad daarom voorgesteld orgelmaker Siccó Steendam een nieuw orgel te laten bouwen.

Op 26 november 1988 werd het contract met de orgelmaker getekend voor een orgel met 20 registers verdeeld over hoofdwerk, bovenwerk en pedaal. Tevens maakte de orgelmaker een nieuwe balustrade, preekstoel, doopvont, kollektezakkenrek, deuren en banken zodat het liturgisch centrum een geheel zou worden met het nieuwe orgel.

Het uitgangspunt voor het nieuwe orgel was voor de orgelmaker het Bätz-Witte orgel van de Oude of Pelgrimvaderkerk te Rotterdam-Delfshaven. De opzet van het orgel is in grote lijnen hetzelfde gebleven. De orgelmaker heeft enkele aanpassingen uitgevoerd die het voor de organist mogelijk maken om een breder repertoire uit te voeren. Daar waar het orgel te Delfshaven niet meer in originele staat verkeert werd uitgegaan van andere authentieke Bätz-Witte voorbeelden.

DE ORGELKAS.

Deze is geheel naar het voorbeeld van Delfshaven vervaardigd. In de zijwanden werden extra deuren aangebracht om de bereikbaarheid van het pijpwerk te verbeteren. De kas is uitgevoerd in oregon-pine. Het riga-grenen dat oorspronkelijk werd gebruikt door de orgelmakers Bätz-Witte is helaas niet meer in die kwaliteit verkrijgbaar. Het snijwerk is uitgevoerd naar de oorspronkelijke werktekening van het Bätz-Witte orgel te Delfshaven.

het hoofdwerk (trompet)

DE WINDVOORZIENING.

In verband met de windvoorziening is een tweetal trappen met een verhoogde vloer aangebracht achter het orgel. Een dubbelvouw magazijn balg is onder deze vloer geplaatst. Een windmotor voorziet deze balg van lucht. De kanalen die de wind verdelen naar de 3 werken zijn gemaakt van caroline-pine. De winddruk bedraagt 80 mm. WK. De windvoorziening wordt in werking gesteld door de registerknop 'calcant'.

DE KLAVIATUUR.

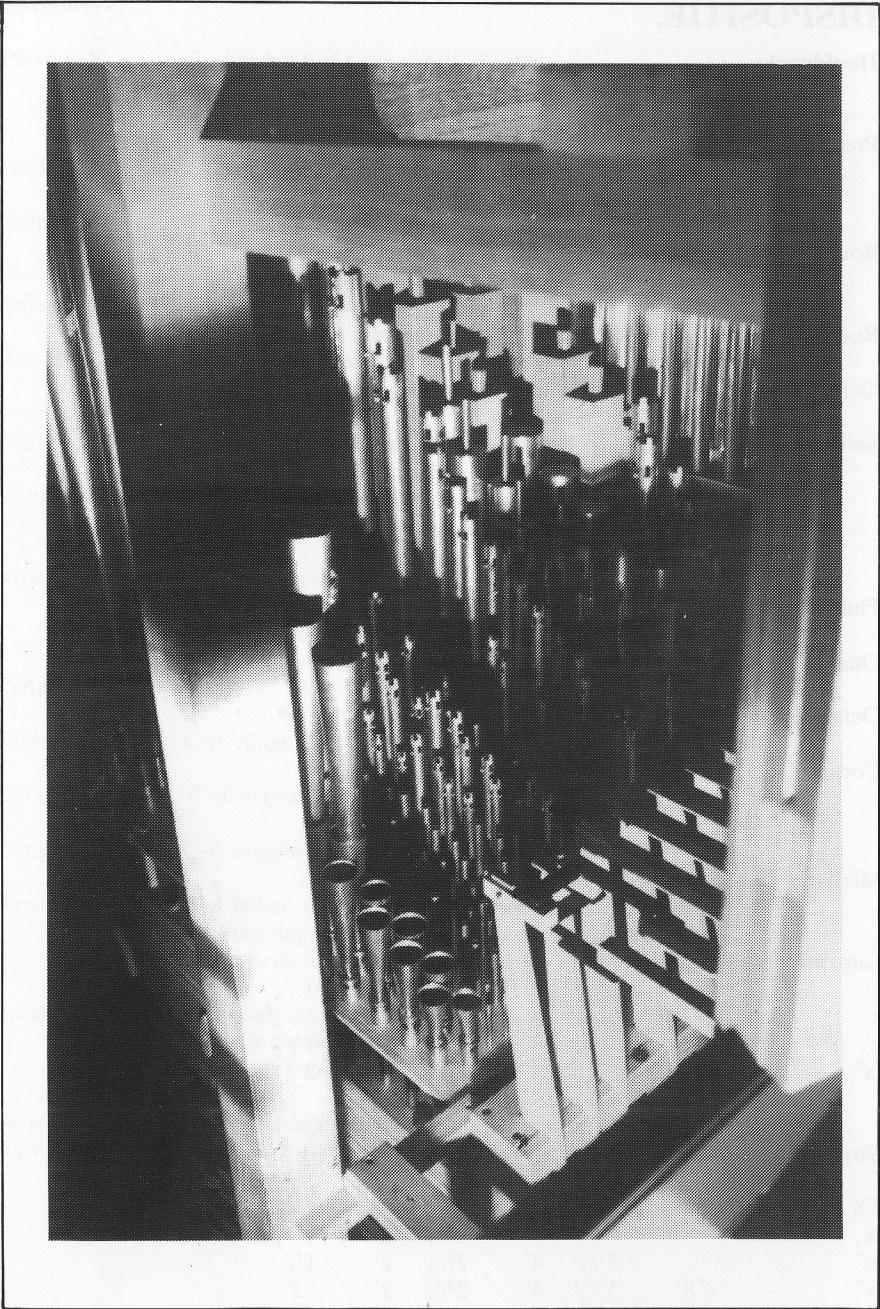
De klavieren zijn gemaakt van eikehout. De bakstukken zijn belegd met ebben en been. Het onderklavier is uitgevoerd als balansklavier en het bovenklavier als staartklavier. De ondertoetsen zijn belegd met been en hebben geprofileerde benen frontons. De boventoetsen zijn van ebbehout. Aan de bovenzijde van de lessenaar zijn de registerknoppen geplaatst van het hoofdwerk en het bovenwerk. Aan de linkerzijde van de lessenaar zijn de registerknoppen geplaatst van het pedaal, aan de rechterzijde voor de speelhulpen. De knoppen zijn uitgevoerd in ebbehout met porseleinen naamplaatjes. De omvang van de klavieren is C-f^{'''} Lessenaar, pedaalschot, pedaal en orgelbank zijn gemaakt van eiken. De bank is gemaakt naar de werktekening van het Witte orgel van de Grote Kerk te Hoorn en is met leer bekleed. Het pedaalklavier van deze kerk te Hoorn stond model voor de uitvoering van het pedaal. De omvang van het pedaal is C-d'.

DE MECHANIEKEN.

Zowel de registermechanieken als de speelmechanieken zijn van eikehout en niet ingevoerd. De abstracten -de verbindingen tussen windladen en klavieren- zijn van fichte-hout; de uiteinden zijn omwonden met boekbinderslinnen. De welarmen en winkelhaken zijn van messing.

DE WINDLADEN.

De windladen zijn -geheel in Witte-stijl- uitgevoerd in kwartiers gezaagd eikehout. Palmhouten stokschroeven en voorslagwervels werden toegepast. Leerpulpeten werden conform het Witte model aangebracht. Er liggen zes windladen in het orgel, per werk twee, verdeeld in c en cis zijde.

hoofdwerk achter het klavier

DISPOSITIE.

Hoofdwerk:

Volgorde vanaf het front naar achteren.

Prestant 8' C-ais⁰ in het front, middentoren en buitenste zijvelden,
b-f^{'''} op de lade.
Geheel 80% tin, dubbele stemrol C-b^{''}.

Bourdon 16' C-b eiken, c⁰-f^{'''} van orgelmetaal,
C-B op aparte lade t.o.v. klaviatuur geplaatst.

Roerfluit 8' C-B eiken, c⁰-f^{'''} orgelmetaal met roeren.

Octaaf 4' geheel orgelmetaal, dubbele stemrol C-c['].

Sesquialter 2 st. geheel orgelmetaal, vanaf c['] dubbele
stemrol 5^{1/3}' c[']-e['], 3^{1/5}' c[']-g['].
Register is in 2 standen instelbaar:
1e stand 3^{1/5}'
2e stand 3^{1/5}' en 5^{1/3}

Fluit 4' pijpwerk niet geplaatst.

Quint 3' geheel orgelmetaal, dubbele stemrol C-c['].

Octaaf 2' geheel orgelmetaal, dubbele stemrol C-g⁰.

Cornet 3 st. geheel orgelmetaal vanaf c['],
dubbele stemrol 2^{2/3}' c[']-f['],
samenstelling: 2^{2/3}, 2, 1^{3/5}.

Mixtuur 3-6 st. geheel orgelmetaal,
dubbele stemrol t.m. 1/2' lengte,
register is in 2 standen instelbaar.

Samenstelling 1e stand:

C			2'	1 ^{1/3} '	1'
c		2 ^{2/3} '	2'	1 ^{1/3} '	
c'	4'	2 ^{2/3} '	2'	1 ^{1/3} '	
fx''	4'	2 ^{2/3} '	2'	2'	

Samenstelling 2e stand:

C			2'	1 ^{1/3} '	1'
FX		2 ^{2/3} '	2'	1 ^{1/3} '	1'
fx	4'	2 ^{2/3} '	2'	1 ^{1/3} '	1'
fx''	5 ^{1/3} '	4'	2 ^{2/3} '	2'	1 ^{1/3} '
fx''	8'	5 ^{1/3} '	4'	2 ^{2/3} '	2'

Trompet 8' b/d. bekens en stevens orgelmetaal, stevens met 10 mm.
messing ring, messing kelen beleerd C-g⁰

Bovenwerk:

- Prestant 8' C-g⁰ in het front, binnenste zijvelden, gis⁰-f^{'''} op de lade, geheel 80% tin, expressions C-f^{'''}.
- Holfluit 8' C-B eiken, c⁰-f^{'''} orgelmetaal gedekt.
- Gamba 8' C-B transmissie van de holfluit, c⁰-f^{'''} 80% tin. expressions c⁰-f^{'''}.
- Salicet 4' C-f^{'''} orgelmetaal, expressions C-f^{'''}.
- Roerfluit 4' C-f^{'''} orgelmetaal, C-b¹ gedekt met roeren, c^{'''}-f^{'''} conisch.
- Nazard 3' C-f^{'''} orgelmetaal, conisch, dubbele stemrol C-dis⁰.
- Woudfluit 2' C-f^{'''} orgelmetaal, conisch, dubbele stemrol C-A.
- Voxhumana 8' C-f^{'''} bekens en stevels orgelmetaal, stevels met 10 mm. messing ring, messing kelen beleerd C-g⁰, bekens dubbel conus met cilindrisch onderstuk.

Pedaal:

- Subbas 16' C-d¹ eiken.
- Octaafbas 8' C-d¹ orgelmetaal, dubbele stemrollen.
- Octaaf 4' C-d¹ orgelmetaal, dubbele stemrollen.
- Bazuin 16' C-d¹ bekens en stevels orgelmetaal, stevels met 20 mm. messing ring en messing kelen met loodbeleg. Kelen beleerd.

Speelhulpen: tremulant, pedaalkoppel aan hoofdwerk, klavierkoppel en calcant.

De legering van het orgelmetaal is; 30% tin, 69,5% lood en 0,5% koper. Het metalen pijpwerk is tot 1' lengte naar boven $\frac{1}{3}$ in dikte uitgeschaafd.

NAWOORD

De jaren 1988 en 1989 werden voor Hoogeveen de jaren van het nieuwe orgel; de kerkeeraad keurde na veel vergaderen de plannen ten aanzien van nieuwbouw en de keuze van de orgelmaker goed. Dhr. P. Deddens werd benoemd als adviseur.

Midden 1989 begon de orgelmaker het oude orgel af te breken en de vrijgekomen plaats werd achter een 'voorhangsel' verborgen. Tijdens de verbouwing werd de grote schoonmaak voor de koster van eens per jaar veranderd in eens per week. Na het gereed komen van de orgelzolder werd het liturgisch centrum aangepast. In de werkplaats van de orgelmaker in Roodeschool groeide intussen de orgelkas. Tevens breidden de ideeën over de dispositie oftewel 'de inrichting' zich uit. De orgelmaker meende, in zijn streven naar perfectie, dat het orgel boven de contractueel overeengekomen registers, nog 2 registers meer nodig had. In overleg met de adviseur werd toen een sesquialter grosso gedisperseerd en een fluit 4' register werd voorbereid. Ook werden, zonder de kosten door te berekenen, de sesquialter en mixtuur registers zo uitgevoerd dat ze in 2 standen te gebruiken zijn. De trompet werd gedeeld in bas en discant. De afgesproken ruil: voor het oude orgel een gebruikte gamba op het nieuwe orgel, werd door de orgelmaker omgezet in een nieuwe gamba.

Bij de bouw van het orgel is door velen hulp verleend in allerlei vorm. Aan het eind van dit informatieboekje willen wij hen allen bedanken voor hun bijdrage. Het is nagenoeg onmogelijk om namen te noemen zonder daarbij enkelen te vergeten of hun bijdrage te kort te doen. Ook bij aankomst en opbouw van het orgel in de kerk zijn door menigeen handen spandiensten verricht. Zonder de hulp en bijdrage van velen was het orgel niet tot stand gekomen.

oktober 1990.
De orgelcommissie.

de klaviatuur